

nagygyűlést. 3. és a király ö Póda Endre hogy Isten tör- mint az ember- l. Előadó Raj- tonómia kath. aposti ügyved. tjaból. Előadó th. oktatás és Záró beszéd.

attatásat kérte. zügyminiszter en. Hír szerint sel nem lehet tó fog lenni a marák szerve- ogadta első és tótt ideiglenes n tárgyalta a etország bécsi dalmat, melyet közgazdasági örülni. *Doflice* lis forradalom sutak a pápai politikája he- nyozzák. nezte sze- ak. *A barcelo- tjak. Vaillant* ru munkásnö- vezetes kö- tent: a szobh képviselői az g a magyar- nyeinek meg- mtrikara lett. t kapta. Meg *enhem* volna kövői álla- ve. különfele

ggasztó hírek nyi volt igaz. badozó felen di Zsigmond szobor meg- zetim szobor- a szabadság- plere. isebb igényü meg: míg a jkák be. napokban ör- Bulgaria szo- nemzetközi ak, melynek tsági gyűlést a vezetett. ned ornagy. an hűnyt el fölveték. magyarok is kelőbb angol mesak Jókai,

g általános új papjukat jelőlt közül ált ki győze- is foglalta *yláth György* tákra bizta. tésének esz- ter s ennek zó dolgozott gen ajánl. **Aláírások.** A gúlték a szá- ttirok megvi- ette, hogy az agyobb rész- ül íródtak a ramontáns. egy vasuti elgázolta s a ghalt Ugyan- kvagányon a szetört. Több 19450 frtos rium díjnoka ába vitorlá- 20-án kezdi alatt. f. évi febr. díj mellett *iman Jánost* z kalácsban j haragra.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Helyben házhoz hordva és vidékre pós-
tai megküldéssel:
Negyedévre 1.50 kr. Két hóra 1.—kr.
Félévre 3.— » Egy hóra —.50 »
Egész évre 6.— » Egyes szám helyben
7. vidéken 8 kr.

HIRDETÉSEKET
árszabály szerint számítunk. Bélyegdíj
minden hirdetésért 30 kr.
Nyilttér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ.

POLITIKAI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelen hetenkint kétszer u. m.: kedden és pénteken.

FŐMUNKATÁRS:
CSENGEY GUSZTÁV.

FELTÖLTŐ SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:
DR. BARTHA BÉLA.

KIADÓ:
STEINFELD JENŐ.

SZERKESZTŐSÉG:
hova a lap szellemi részét illető köz-
lemények s előfizetési díjak küldendők
SÁROSPATAK, GORTVAY-FÉLE HÁZ.

A hirdetési díjak és a lap szétküldésére
vonatkozó felszólalások a kiadóhoz, Stein-
feld Jenő nyomdászhoz küldendők.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmintetlen leveleket nem fogadunk el.

Igazság és frázis.

Nem lehet eltagadnunk, hogy az utolsó évek alatt a protestantizmus sokat vétkezett önmaga ellen, a politikai küzdelmekben hitorsosaink nagy része szem elől tévesztette a protestáns érdekeket, melyek pedig soha se szűntek meg a magyar állami érdekek is lenni.

A visszavívott alkotmányos szabadság azon hiedelemben ringatta a protestánsok nagy részét, hogy soha se alakulhatnak többé egy a viszonyok, hogy e szabadság alatt, melyet leginkább a protestáns szívósság, hazafiság és szabadelvűség vívott ki, a nemzeti közszellem protestáns-ellenes lehessen.

Ezen túlbizakodottság idézte elő, hogy a politikai pártusák alatt a protestánsok törtek legelkeseredettebben kiváló vezérférfiaink ellen, s a fanatizmussá fokozódott pártküzdelmek közben megfélemedtek arról, hogy a leső helyzetben álló ultramontánizmus és reakció csak arra vár, hogy miként döntjük le magunk erélyes férfainkat.

Bevittük a nemzetiségi harcokat is egyházi életünkbe s megfélemedtünk arról, hogy épen az ultramontán és reakciónárius sajtó kapta fel a nemzetiségi sovinstikus jelszavakat, hogy ezzel is megbontsa a mi egyházunk belbékéjét és egységét s egyszerre csak azon tapasztalatra jutotunk, hogy a régi labancok, a magyar alkotmányosságot és szabadságot gyűlölő aulikus arisztokrácia utódai kezdik játszani a nagy magyarságot és tetszelegnek a kuruc-magyar szerepben.

Az ultramontán tábor törekvéseinek célja volt a tulzásokban tetszelegő sovinstikus felkelésével a magyar állami hatalom kifejlődését s az alkotmányos szabadság fejlődését ide benn megakadályozni, belügyeink mikénti alakulására a pápának befolyást engedni s a még nem jelzett, de szinte nyilvánosságra jutó végcél pedig leend a monarchia minden reakciónárius elemével szövetségbe a német nemzettel kötött szövetséget is felbontani.

A nyílt reakció, a kendőzeten ultramontánizmus reánk nézve nem veszélyes, de veszélyes a nemzeti jelszavakba burkolódzott reakció.

Azért a magyar protestantizmusra, a magyar szabadelvűségre nem Zichy Nándor gróf és Es-

terházy Miklós Mór gróf a veszélyesek, hanem a nagy szónoki jelszavakkal dobálózó Apponyi Albert gróf és társai.*

Reánk és közviszonyaink fejlődésére nem a „Magyar Állam“, hanem a „Pesti Napló“-féle sajtó a veszélyes.

Végtere is Zichy Nándor gróf és társai, valamint a „Magyar Állam“ határozott felekezeti irányt képviselnek, ez meggyőződés dolga és ha valódi meggyőződés, tisztelnünk kell, habár vele szemben állunk is, — de veszedelmes Apponyi Albert gróf és társai, valamint sajtója, mert ezek a liberális hangzatos jelszavai alatt a reakciót hozzák reánk.

Igy jártak el az állami közigazgatás kérdésénél, így fognak eljárni az egyházpolitikai törvényjavaslatok tárgyalásánál is, mert gróf Apponyi Albert felveti a nagy liberális jelszavakat, de még eddig, a midőn megvalósításukról volt szó, akkor mindig ellenük volt.

Végzetszerű Apponyi Albert gróf szereplése hazánk újabb történelmében.

Mintha a mythosi Syrének szerepére vállalkozott volna, mintha minden egyes szónokiata egy-egy Syrén dal lenne, melylyel állami életünk hajóját szírtek közé csalja.

Volna bár Apponyi Albert gróf nyílt konzeratív, ultramontán, vagy szabadelvű, tisztában

* Kemény szavak ezek s az első tekintetre úgy látszik, hogy lapunk programjával, a partonkivüliséggel ellentétben állanak. De míg a partonkivüliség egyrészt nem ment fel attól, sőt kötelez arra, hogy az egyes partok eljárását szigorú tárgyilagos kritika tárgyává tegyék, addig másrészt — mint ezt már régebben kifejtettük, az 1892 és 1893 iki budgetvita alkalmából — a nemzeti párt és kitünő vezére eljárását sem a szabadelvűség, sem a protestáns felekezetek szempontjából nem fogadhatjuk el. Mert míg e párt és sajtó organumai legszorgalmasabbak annak a vádnak a hangzatosításában, hogy a kormány a mostani reformokat önző párttaktikából vette föl, addig Apponyi és pártja idevonatkozólag mindenkor a nagy szavak s általánosságok bõ köpenyegébe burkolózik s aig van egy olyan kijelentése, a mit szabadelvű és klérikalis egyarant ne magyarázhatna saját javára. Még odáig sem ment el e párt és vezére, hogy határozott nyilatkozatot tegyen az iránt, szükségesnek tartja-e a polgári házasságot, vagy nem s ha igen, mily alakban, ha nem, miért? A pártaktika vádjával dobálózó politikusok merõ taktikájával szemben e keserű hang könnyen megmagyarázható, Szerk.

lenne vele a nemzet s sok csalódástól mentené meg hazáját, sok veszedelmet elfordítana róla.

De csudálatos az ő szerepe!

A mint nőtt az ő politikai befolyása, ép oly arányban hatalmasodtak el a reakciónárius eszmék hazánkban — és hazafis s szabadelvű frázisai nyomában a konzervatív és ultramontán törekvések támadtak fel. Sőt ez utóbbiak egyenesen benne s pártjában látszanak vetni reményeiket, a mint a nemzeti párt sajtóját is tulnyomó részben a liberális jelszavait hangoztató ultramontán szellem jellemzi.

Bármily szabadelvűen beszélt, mégis a reakciónáriusok öt magukénak tartották s a valódi szabadelvűek soha se bíztak benne.

Igazi előérzetem volt akkor, midőn 4 évvel ezelőtt a februári rendeletet megelőző evangelikus egyetemes gyűlésen az elkeresztelési panaszok felmerültek, és én küzdöttem azon indítvány ellen, mely arra irányult, hogy a kormányhoz felirat intéztessék, bocsásson ki az elkeresztelések miatt rendeletet. Akkor mondtam, hogy ne kívánjunk mi kormányi rendeleteket, hanem a törvény szankcióját, illetve a törvény alkalmazását, a bíróságoknál kísérsük meg, a törvény alapján igyekezzünk az esetleges sérelmeket megtoroltni; ép úgy a mostani komoly időben is érzem, hogy nem Zichy Nándor gróf és társai, hanem Apponyi Albert gróf politikai magatartása és szereplése lesz végzetes nemcsak a protestánsokra, hanem hazánkra is.

Itt az ideje, hogy nyíltan mondjuk ki véleményünket s hangot adjunk azon eszméknek, melyek áthatják a valódi protestánsokat.*

Nem állott az sem a protestánsoknak, sem az országnak érdekében, hogy felekezeti villongások tépjék szét a magyar társadalmat s bátorítsák fel magyar fajunk ellenségeit.

Az elkeresztelési rendelet mesterségesen lett dogmatikus sérelemmé felfujva.

Ha a politikai pártok s az összes magyar sajtó egyetértettek volna abban, hogy a feleke-

* S a nyílt véleménymondásra, bármily irányban is, az „Őrálló“ hasábjai mindig rendelkezésre állnak. A nyílt szó nyomában, ha kemény is, több igaz udv kél, mint a sima kétértelműségek után. Mint a költő mondja, ezt a nemzetet nem a vasszorítástól, hanem a lágy simogatástól kell féltetni. Szerk.

Kölcsey Ferenc.

(Vége)

Részt vesz azon theologiai, helyesebben egyházpolitikai mozgalomban, mely a különböző vallásfelekezetek egyesítésére törekedett, bár eredmény nélkül. S különösen ez a pont az, hol emberszeretete, nemes idealizmusa legragyogóbb fényben tündöklök. Igaz ugyan, hogy idealizmusa túlságokra ragadja, igazságtalan ítéleteket csal ajkaira az egyháztörténeti események bírálatánál; a reformációt „azon történetek közé sorozza, melyeket kikerülni és megváltoztatni, mint sok más revolúciókat, nem lehetett; de az emberségért gyűlölő szív mélyen szenved az általa okoztatott sebben,“ mert „az áldozatok temérdekek valának; s a cultura, mely a reformációnak következeiseiben számláltatik, hátravetett; tartományok pusztultak el; s a köznép nem nyert egyebet, (ha valamit nyert) a hierarchiának más alakra változásánál.“ (Ezen ítéletben nagy része van a romantícizmusnak is, mely, mint tudjuk, a római egyház tekintélyének feltétlen tiszteletére vezette követőt.) De az ő gondolatát, érzését az a magasztos felfogás vezette, melyet Lessing Bölcs Nánjánja a gyűrűről mondott meséjében oly szépen juttatott kifejezésre. Ez a felfogás mondatta vele a „Törédekek“-ben a következő szavakat: „Mindazon gondolatok közt, melyeket phantasiám igéző szépséggel szokott meggazdagítani, engemet egy sem enyhít úgy, mint az elszakadt religiói secták egyesüléséről való gondolat Mennyi sérelmei az emberségnek, mennyi gyűlölség, útálat, csúfolás és üldözés lennének semmivé!“

Ilyen érzések, ilyen gondolatok hatása alatt fejlődik a Kölcsey lelki világa, megoszolva egyfelől az emberség iránt érzett forró szeretete, másfelől az egyén, az egyes ember semmiségének, az egészért való kérielhetetlen

elpusztulásának kínzó tudata közt, míg végre megállapodásra jut egy sajátos világnézetben, a melyet senkitől sem kölcsönzött, a melyet ő maga teremtett magának s a mely legtisztább, legfenségesebb kifejezést a Parainesisben nyert. Az ő filozofiai erkölcsstana ez, melynek minden gondolata attól a két motívumtól van át meg át szöve, mely egész életén keresztül kísérte. Benne van legnagyobb fájdalma, benne az a tünődő, búsongó melancholia, mely lehangol, elcsüggeszt, s ólomsúlyként nehezedik lelkére; de benne van végtelen szeretete is, mely fájdalmát folytonosan ellensúlyozza, s olvasóját ellenállhatatlan lángra gyújtja. Ő maga álláspontját a Parainesis utolsó lapján a következőkben körvonalozza: „A természet egyetemi törvénye: az egésznek fentartása, kifejlése, haladása az értelem végpontjáig, s mindezt halandó szem csak egyes jelenetekben láthatja s kísérheti. E törvény az, minek valamint a világ más egyenkénti részei, úgy az ember is alárendeltetett, hogy annak betöltésére kény és fájdalom után együtt munkáljon; azért bár boldog lenni mindenki szeretne, minden törekszik: még se hidd, mintha Isten az emberi élet céljává e törekvést rendelte volna. Természethez, emberséghez hű kebelnek kísérője lehet a boldogság, mint magas erénynek a dicsőség; de kitűzött cél gyanánt tekinteni azt: csalatkozás.“

Teljesített kötelesség s nemes törekvések önérzése küzdés s bánat között is nyugalmat tenyészt s ha e nyugalommal boldogság cím alatt megelégszel, annak megnyerése szép, jó és erős léleknek keresés nélkül csupán tettei következtében bizonyos.“

Minden egyes ember, még a legnagyobb parányi része az egésznek; s minden rész az egészért lévén alkotva: azért kell első sorban munkálni is. „Ki saját jólétét egyetlen főcél gyanánt úzi, neveltségessé teszi magát minden gondolkozó fej előtt. Az emberség (olyan),

mint az Ócán, melynek ezredéig, myriádokig tartó élet rendeltetik; — egy ember, mint egy buborék, mely támad, ide s oda hanyódik s pillanat múlva széjjel pattan, a megmérhetlen tömegben eltűnendő.“

Ez az ő filozofiai hitvallása, mely így pusztán kimondva rideg, megdöbbenő. Érezzük, hogy ez eszmével szédületes magasságba emel bennünket, elvész lábaink alól a föld s támogatóra van szükségünk, hogy el ne bukjunk. De ő kész van a támogatással is. A gondolat világának dermesztő levegőjét szive melegségével teszi elviselhetővé s ha fájdalmunkat egészen el nem oszlatja is, megnyugtat bennünket, belénk oltja azt a nemes rezignációt, melynek eredménye nem tehetetlen pesszimizmus, nem mindent gunyosan megvető cinizmus, nem is a semmivel nem törődő csupán élvezeteket hajhászó hedonizmus, hanem egy tiszta érzelem, mely bennünket az ő moesoktalan jellemének tiszteletére és utánzására ösztönöz. Az élet zivatara, csalódásai és kísértetei közt a kötelességet állítja oda számunkra, mint egyedüli menedéket a kétségbeesés, az elcsüggedés, az elbukás ellen; de ez a kötelesség nem a stoikusok fagyos okoskodása, nem a Cicero utilitaris felfogásán alapul; nemcsak azért vannak kötelességeink, mert azok teljesítése nélkül megsértjük a józanul gondolkodó ész törvényeit, aláassuk anyagi jólétünket, elidegenítjük embertársainkat. Kölcsey kötelességérzete a szívben, a krisztusi szeretetben gyökerezik, onnan veszi táplálékát, ott nyeri legfőbb magyarázatát. Ezért van az ő tanának minden olvasójára, ki őt megérti, ellenállhatatlan, gyújtó hatása s azért különösen ránk, a magyar nemzet fiaira, mert az ő szeretete az emberség körén belül a mi fajunkért a sokat szenvedett magyar fajért lángol oltatlanul.

Dr. Gulyás István

zeti béke megzavarását meg fogják tőlük telhetőleg akadályozni, ha mindenki jobban szeretne volna hazáját, mint a politikai pártérdekeket, ugyan nem volna felekezeti villongás s az egyházpolitikai reformjavaslatok se kerültek volna még napirendre, hanem oly időben, midőn ezek keresztül vitele kevesebb izgalmakba került volna.

Apponyi Albert grófot terhelő a felelősség egy nagy része, hogy a dolgok ide fejlődtek.

Az elkeresztelési rendelet körül támadott vitáknál se volt határozott állásfoglalása, sőt ő volt a ki a polgári házasságot, az általános vallásszabadságot és több szabadelvű reformok behozatalát leginkább sürgette.

És épen azért volt ez politikai bűn Apponyi Albert gróftól, mint legutóbbi magatartása tanúsítja, hogy ő csak dobálózni akart a szabadelvű jelszavakkal, ezeket csak népszerűségi tekintetből vetette fel, de nem akarta komolyan magukat a reformokat.

Apponyi Albert gróf folyton új meg új aspirációkat kelt fel, de azok kivitelénél habozik, vagy épen lehetetlenné teszi.

Nagy és komoly események előestéjén állunk. A magyar protestantizmusra fontos szerep várakozik.

Meg fog az idő és a történelem geniusza kérdezni bennünket, hogy van-e bennünk elég meggyőződés, elhatározás, bátorság és erő megvédeni a magyar állam tekintélyét hatalmi jogkörét, a szabadelvűség ügyét.

Meg kell mutatnunk, hogy egyenlően erős bennünk a hazaszeretet és a magyar király iránti hűség!

Kell akarnunk a békét e haza mindenféle felekezetével, de el kell határozva lennünk arra is, hogy jogainkat mindenek ellenében megvédelmezzük.

Ne keressük a viszályt! de ne is hátráljunk meg a támadások előtt.

Polgári hűség, hazaszeretet, törvény és királytisztélet jellemezzék bennünket.

Istenünkben bizzunk s önerőnkre támaszkodjunk!

Cáfoljunk meg egy hazug frázist: hogy a protestantizmus csak az állami hatalom elleni küzdelemben erős, de nem tudja azt kellően védeni.

Ismételni kell azon politikai szerepet, melyet a protestantizmus egy időben Erdélyben játszott le, a midőn az erdélyi fejedelmeknek és a bérces kis hazának oly hatalmi súlyt adott, hogy az erdélyi fejedelmek tényezőkké lettek Európa eseményeiben.

Meg kell mutatnunk, hogy nem egyedül a dús gazdag római katolikus papság és embereik támaszai a magyar államnak és a magyar királyi trónnak, hanem még inkább az a három millió magyar protestáns, a kinek nincs hazáján kívül más hazája, nincs királyán kívül más uralkodója, — a ki öntudatosan, a szabad férfi önértékelésével s hűségével ragaszkodik hazájához, hódol meg királya és törvényei előtt.

Ha így éreztünk és gondolkodunk, ne félünk! a reakció tombolhat, de minket le nem győz! Mert legyőzetésünk a haza temetése lenne.

Andorka Gyula.

KÖZÉLETÜNK.

Székvárosi levelek.

(Katolikusok sokadalma.)

— Saját tudósításunk. —

Budapest, január 16.

Hiába, egyszer csak mindennek ki kell világosodni, még a legféltékenyebben őrzett titoknak is. Ilyen féltve őrzött titka volt a katolikus militans ecclesiának az az országos nagygyűlés, melyre oly régóta készülődtek, hogy kiforgassák sarkából a világot; s mert hogy megtörtént, az izgatottabb lelkek, melyek legelőbb is Vaillant bombáját, vagy a szt. Bertalan éj egy újabb kiadását várták, január 16-ikától megnyugodva sóhajtanak fel, hogy hál Istennek a nap nem zökkent ki pályájából s a tegnapi napot a történelem nem fogja az idők kritikus forduló-pontjai közé sorozni.

Ez a mi hitetlen, pogány Budapestünk kétszer 24 órára, mintha az örök város allure-jeit öltötte volna magára. Fekete csuklyák és borotvált arcok pattantak ki itt is, ott is minden utcafordulónál s egy-egy messziről került gubás, vidéki deputáció gyanúsán oldalgolt a széles körúton, nem tudva mire vélni azt a szerepet, melyre a klerikális agitáció szánta volt abban a politikai bohó-

* Különösen akkor, ha kezdet fog velük e hazának minden felvilágosodott polgára valláskülönbőség nélkül, a mit lelkünkől óhajtunk.

zatban, melynek előadása egy korona belépti díj mellett, ma délutánra volt hirdetve. Momus isten oly sok pajzán tréfáitól viszhangozó termében, a fővárosi vígadóban.

A katolikus „jeunesse dorée“, mely a rendezést magára vállalta, mellén a pápai keresztet feltüntető jelvényével, korán sorakozott már a vígadó két bejárata előtt s talán nem követünk el indiskréciót, ha eláruljuk, hogy csak a legutolsó percben, a fiatalság bizonyos köréből nyilvánított kategorikus fellépése eszközölte ki azt is, hogy a kettős kereszties rendezői jelvény legalább nemzetiszínű szallagon függjön.

Beavatott körökben rég tudták, hogy a katolikus nagygyűlés alkalmá fől fog használni egy kis politikai görögützre is, melynek leghatásosabb coup-jául Szapáry Gyula gróf ez alkalomra tartogatott kilépése ígérkezett a szabadelvű pártból, valamint gróf Czirák Béának, a külügyminisztérium részéről történt megjelenése is előre vetette árnyékát a királyi kézirat szokatlanul meleg hangon tartott üdvözlésének, mely a gyűlés feliratára szolgált válaszul.

Pontban négy órakor a vígadó zenekari emelvénye megtelt a csillogó főpapi talárok soraival; fenn a karzatokon a Faibourg St. Germaine arisztokratikus damáinak finom elefántcsont látesővei szegeződtek a pódiumon megjelenő Zichy Nándor gróf alakjára, ki mint egy újkori Szent György lovag, mellén az aranygyapjú-rend piros szalagjával, harciasan forgatta középkori kelevézetét — azaz hogy csak egy kis papirtekercset, melylyel eltiporni készült a hitelenség és liberalizmus kétéjú sárkányát. A magas arisztokrácia hölgyeinek a hajnali róraté szokatlan fáradalmaitól halvány arca, a legújabb divatú kalapok és a legválasztékosabb toillettek egész kirakatát kínálta szemlére, s lenn a teremben a frakkok és szalonkabátok finom illatja zsiros ködmönök és piszkos gubák gözölgésével vegyült el. Mondják, hogy a mellékteremben hatvan lavor állt készen, hogy a demokratikus kézszoritások után mosakodásra szolgáljon a hitbuzgó magnásoknak. De erről nem állok jót.

Egymásután tüntek fől az emelvényen a jó öreg Schuster váci püspök svábos arca, mellette Szmracsányi érdekes finom profiljával, melynek fiatalos vonásai s a mely tüzi fekete szemek érdekesen váltak ki az őszbe vegyülő fekete fürtök mögül; ott volt a gavalléros felépésű Wolafka dr. a szelíd arcú Fehér Ipoly, mellén a főpapi kék-fehér jelvényével, a megnyerő Császká kalocsai érsek, hátrább Deseffy, Steiner püspökök, Samassa érsek, vörös övök és vastag arany láncok, csillogó halaszgyűrűk és a primási udvari papság hosszú fekete selyemtölgái, néhány fehér cisztercita reverenda és sok-sok nagypréposti kereszt.

De nini, majd kifeletem e sorból az örökké izgómozgó Niki grófot, a mozgalomnak tulajdonképpen éltető lelkét, Esterházy Miklós Móricot, kinek Esterházy-utcai palotája a titkos konventikulumok tulajdonképpen gőc-pontja, hol a szabadelvű kormány szervezete elleni intrigák minden szála összefut, s titkos utakon kanyargó tovább, egész a bécsi udvari körökig. A nemes gróf kissé elfogultnak látszik és sajátos kaszinói jargonja, melyben sűrűn fordulnak elő ily kitételek, mint „haszlatlanul elnémitanám érzelmeim kifejezését, vagy „fölszál előttem a kérdés“ — mindenesetre kissé aggályos színben tüntetik fől politikájának nemzeti szellemét, — no de szerencsére ellensúlyozza ezt a kis fogyatkozást Zichy Nándor ő excellenciája, a ki jóízű „erántunk“ stylusban tartott beszéddel nyitja meg az ülést.

Ebben a sok groteszk mozzanatot föltáró képben az egy, a mi lebilincsel, a biboros főpap, a hercegprimás méltóságos alakja. A mit Vaszary elmondott, és a hogy elmondta, beszédében, az föltétlen tisztelget érdemel még a felekezeti felfogások különböző szemüvegeim át nézve is, és nekünk protestánsoknak jól esett ez igaz keresztény szellemtől áthatott beszédet hallani, melynek sokkal mélyebb és maradandóbb nyoma marad a felekezetek közötti béke műve megszilárdításában, mint a politikai izgatás azon olesó babérainak, melyeket Zichy Nándor gróf feudális zamatu kirohanásai keltettek. A bibornok-primás mint apostol beszélt, felülemelkedve a felekezeti elfogultság minden kicsinyeskedésén: hatalmas „quos ego“ ja mindazoknak szólt, kik az egyházpolitikai jelszavak cégére alatt a viszály magvait hintik el a szívekben. És beszéde azonföli magas színvonalú államférfiúi nyilatkozat volt. Senki praegnansabbul nem jellemezte az állam és egyház viszonyát, senki oly hajszálfínomsággal nem vonta ki a kettő közötti határt, mint Vaszary Kolos ihletett beszédében. „In principiis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas“ — ez volt az erőteljes szónoklat kiindulópontja, melyhez az egyházhoz való hű ragaszkodásán kívül mely politikai bölcsesség adta a tenort meg, s ha Vaszary beszéde után a katolikus nagygyűlés eloszlik, kétségtelen, hogy mindenki egy fölemelő tanulság nagy és nemes benyomásával szívében hagyja oda az első katolikus nagygyűlést, mely Magyarországon a megtámadva hitt hitelvek védelmére egyesítette a katolikus egyház híveit.

Jól tette Magyarország primása, hogy szívből eredő szavai után ott hagyta a gyűlést és nem engedte oda főpapi biborát takaróul azoknak a nízusoknak, melyeket egy katolikus centumpárt szervezése érdekében Zichy Nándor gróf jónak látott szőnyegre hozni. A főúri áldozatkészésgből gyorsáru gyanánt felutatztatott jámbor vidéki nép egykedvűen statisztált ezeknek a diadalfelvonulásoknak s unottan hallgatta azokat az önképzőköri értekezéseket, melyeket egy jól fészült úri ember (dr. Haydin Károly) a katolikus autonomiáról a pozsonyi „Recht“, Apponyi György egykori lapja volt szerkesztője, Otócska Károly pozonrai ügyvéd pedig a polgári házasságról tartott.

Hét órára járt már az idő, mikor Poda Endre pozsonyi kanonok lépett a szószékre, hogy gondos fejtegetésben mutassa ki, miért tartozunk inkább Istennek, mint az embereknek engedelmessé? A program e pontja tulajdonképpen Molnár János, komáromi plébános-

nak, az elkeresztelési harc országos híre kapott fiatal hírsének volt szánya, de utolsó percben a rendezőség tapintatosabbnak vélte Molnár exponált egyéniségét más-sal helyettesíteni. Mérsékeltéget azonban Podának sem lehetett szemére vetni. Az öblös hangú, természetes kánokot egyikének tartják a magyar katolikus papság legjobb szónokjának s legképzettebb fejének. Beszéde azonban telve volt exkluzív szempontokkal s bár vörösré tüzeltte magát s nagy kerek arcáról az izzadágesóppók csak úgy gyöngyöztek, nem bizonyult egyének ügyes népszónoknal, kinek hangja s érdes egyenes modora imponál a népnek.

Egészen megritkult sorok hallgatták csak a következő szónokokat, köztük a Zichy család legújabb succrescenciájának, ifj. gr. Zichy Jánosnak előadását a katolikus népoktataról. Még a hangos közbeszólásaival élénk derűtséget keltő jó öreg taksonyi plébános is nyomtalanul eltűnt a karzatról; enyvedt idegű mágnás uracsok megcsappant lelkesedéssel ásitoztak, s a kik előbb kitérő örömmel tapsolták meg a pápa és a király üdvözlő táviratainak, és savanyú arccal a meg nem jelent Schlauch távollmaradását kimentő sürgönyének felolvasását, abban a megnyugvásban fogadták Császká érsek áldó szavait, hogy a reakció ügye még egyszer győzött s a szabadelvűség zászlója örökre porba hullva fekszik Magyarországon.

De vajjon úgy lesz e?

Passer solitarius.

EGYHÁZI ÉLET.

A felekezetnélküliség.

Élvezettel olvastam a becses lapok 2. számában a tudós Hinschius Pál művéből dr. Horvát Ödön által ösmertett azon részletet, mely a vallás szabadság elvének következményeit 14. pont alatt teljes határozottsággal és viárossággal adja elő. Szükségtelen talán mondanom, hogy a Hinschius fejtegetéseit, melyeknek felteendőn át magam is szerencsés valék Berlinben hallgatója lehetni, egytől-egyig elfogadom és aláírom: csupán a j. ponthoz kívánok ennyit megjegyezni, hogy a vallásszabadság elvéből kifolyólag az ünnepek államlal való szabályozása csakis arra vonatkozhatik, hogy az állam törvényhozása rendelheti és rendeli is el azon szünnapokat, melyeket a nyilvános munkának és üzletnek szünetelni kell, valamint a nemzeti ünnepek egy vagy több napját; hogy azonban egyik vagy másik egyház benső, vallásos ünneplésének tárgyába az állam szabályozólag vagy korlátozólag beleszólván; avagy egyik felekezet sajátos ünnepeit a többi felekezetekké is ráerőszakolja (a mint épen ilyen formán van a dolog nálunk a Szent-István ünneppel), mindez nemcsak hogy nem követhetik a vallásszabadság elvéből, de egyenesen ellentétben áll azzal.

A következmények legelső a) pontja alatt van kifejezve a felekezetnélküliség jogosultsága; vagyis a vallásszabadság elvének az a folyománya, hogy bárkinek szabadságában áll egyik felekezethez sem tartozni, vagyis a felekezetek körén és kötelekén kívül élni.

Ez a következmény már az, mely ellen, nemcsak a túlsó táborból, de saját soraink közül is aggályoskodó, vészjósló kifogások emelkedtek s fognak emelkedni bizonyára még ezután is.

Tagadhatatlan, hogy ha a felekezetnélküliséget csakis azon egy szempontból nézzük, hogy e jog megadásával a fenálló egyházak számos fizető, közterhet viselő tagot fognak elveszíteni, sőt a legtöbb embernél épen az egyházi terhektől való megszabadulhatás lesz a felekezetnélküliség indító oka: valóban nekünk, szegény protestáns egyházaknak elég okunk lehetne borus szemekkel nézni a jövő elé!

A hatalmas és gazdag katolikus egyház, melynek hívei alig számbavehető, sőt néhol épen semmi egyházi terhet nem viselnek, sőt a mely egyháznak még az is módjában van, hogy szegénysorsu híveit maga tetemesen segíthesse, egyáltalában nem tarthat attól, hogy a felekezetnélküliség címén számbavehető veszteséget szenvedjen. Viszont nálunk, hol sokhelyt nemcsak megközelítik, de el is érik, sőt fölözik is az egyházi terhek az államnak és községnak fizetendő összeget, valóban indokolt az az aggodalom, hogy a felekezetnélküliség által kinyitott ajtó nagyon sokan fel fogják használni a menekülésre.

Azonban, megvallom, én nem látom olyannyira veszélyesnek a helyzetet és olyan sötétnek a jövődot, a mint azt a legtöbbben látják és festik.

Hiszen eddig is nyitva volt az ajtó a prot. egyházból egy másik olyan egyházba, mely nemhogy terhet rakna tagjai vállaira, hanem még segítni is tudja azokat, kik arra rászorultak. Voltak is, vannak is kitérések sorainkból, némely helyen talán nagyobb számmal is, mint a hozzánk térék; de mégis — hála Istennek és népünk atyai vallása iránt táplált ragaszkodásának, nem megy sokra azoknak száma, kik elhagyva a prot. egyházat, az egyedül üdvözítő egyház kebelébe tértek át. Az 1887-ben kiadott református „Egyetemes Névtár“ adatai alapján épen e lapok szerkesztője, dr. Bartha Béla mutatta ki „statisztikai tanulmányában“, hogy 1885-ben 513 egyén tért ki tőlünk (0,05%) és 1116 egyén tért át hozzánk (0,05%) vagyis e címen 603 lélekkel (0,03%) gyarapodtunk! Hogy a felekezetnélküliség behozatala után a mostaninál nagyobb mértékben szaporodnék a kitérők száma, már csak azért sem gondolnám, mert a mi egyszerű jó magyar népünk, mely nem valami jó szemmel néz már a más egyházba térőre sem, a felekezetnélkülíket egyenesen „istenteleneknek“, valóságos „schonnainaknak“ fogja tartani s ez a felfogás bizonyára még olyanokat is meg fog marasztani az egyházi kötelekben, a kik máskülönben nagyon szívesen megszabadulnának attól.

Még csak egy dolgot hozok fel másfél éves lelkész tapasztalatomból. Egyházm hiveinek száma elenyésző

kapott fiatal a rendezőség ténisegét mas- Podának sem ermetes kano- us papság leg- Beszede azon- ar vörösre tü- zadságesóppók yébnék ügyes s modora im-

csak a követ- újabb succes- asat a kato- lósaival élénk s nyomatlanul uracsok meg- előbb kitörő üdvözölő táv- lent Schlauch asását, abban áldó szavait, t s a szabad- szik Magyar-

solitarius.

T.

g.

számában a ön által ös- abadság elvé- natározottság- talan mon- elyeknek fel- Berlinben és aláírom: gyezni, hogy unyepék al- zoznak, hogy ell is el azon es üzletnek ek egy vagy másikk egyhá- állam szabá- gy egyik fe- re is rero- olog nálunk gy nem kö- neszen ellen-

alatt van ki- gyis a val- gy barkinek tozni, vagyis

n. nemesak galyoskodo, melkoldni bi-

isiget csakis megadásával viselő tagot en az egy- lekezettel- gközelitik. az állam- indokolt al kinyitott enekülésre. annyira ve- övendőt, a

egyházból rhat rakna azokat, kik nek soraink- is, mint a és népünk nem meg- tházat, az 1887-ben ai alapján mutatta ki 513 egyén at hozzánk gyarapod- a mos- ok száma, gyszerű jó néz már ket egye- ak" fogja ut is meg máskülön-

es lelkes elenyésző

csekélység a hatalmas és tekintélyes r. katolikus elem- mel szemben; alig vagyunk 1300-an, míg a római és görögkatolikusok száma 22,205. A tömegnek mindenütt nagy vonzó és beolvastó ereje van. Egynehány kitérő volt nálam tavaly is, harmadéve is. De ezek egytől-egyig falukról nemrög bekerült cselédek, napszámosok vagy iparoslegények voltak, kik nálunk soha egy krajcár egy- házi terhet nem viseltek; az egyház közterhet viselő tagjai közül az elmúlt két évben (s azt hiszem, azelőtt is) egyetlen egy sem tért ki más egyházból!

En tehát a felekezeti különiség behozatalát nem látom egyházkunkra nézve olyan veszélyesnek, sőt végez- tesnek, a milyennek azt nagyon sokan tartják. De még ha — kezdetben — valóságos veszélyeséget is kellene miatta szenvednünk, nem illene hozzánk, igaz protestán- sokhoz e miatt megtámadni vagy meggátolni akarni a vallásszabadság szent és nagy elvének. *a mi saját létala- punknak, egyik kétségtelen, bár elismerem, hogy végső, konzekvenciáját!*

Révész Káimán.

Két kérdés, a mely senkit se érdekel.

Eme furesa cím alatt tán inkább meglátják azok, a kiket illet.

Fontossága ugyanis van e két kérdésnek, ha tán érdekessége hiányzik is.

Fontossága önfentartásunk szempontjából van s érdektelen voltát abból következtetem, hogy még eddig senki komolyan nem szólott felőle. Legalább én nem vettem észre.

Az első ez: lelkészeink kezéből ki fogja venni a törvényhozás az anyakönyvek vezetését, tehát a vele járó jövedelmet — *mit ad érte?*

A második ez: országos nyugdíjintézet lesz (legkö- zelebbi jövőben) szervezve a felekezeti középiskolák ta- nárai számára — *az eddig befizetett összegekkel mi lesz?*

Azt hiszem, mindkettőről érdemes komolyan beszélni.

Szegények vagyunk. S ha miben itt-ott hátrányt szenvedünk, tiz eset közül kilencben ebből folyik. Az anyakönyv-vezetés biztosította jövedelem ránk nézve nem csekély vagyott képvisel. Egy 5—600 frtos felvidéki pa- rókhiánál 50 frt évi különbözet nem elhanyagolható cse- kéység. S ha a prot. részről vezetett anyakönyvek jöve- delmét mind összehámitanók, bizonyára tekintélyes ösz- szeg adódna ki, a melynek egy szempillantásban való beszüntetése alighanem veszedelmes sebet ejtne így is szegény eklézsiáinkon.

Ha kárpótlást kívánunk az államtól, azt hiszem, a méltányosságon kívül, némi történelmi jogra is le- hetne hivatkozunk. Nincs okunk azt hinni, hogy az állam „a kinek kevés van, vételessék el tőle” elvet akar- jon gyakorolni velünk szemben. Kívánatos volna hát, hogy e kérdésben történjék valami határozott és célirá- nyos lépés.

Ha e pillanatban azt mondanák, hogy imé, bizonyos végkielégítéssel, bizonyos percent mellett beváltjuk az anyakönyvi jövedelmeket — azt hiszem, mi lennénk az elsők, a kik zavarba jönnénk, mert a mennyire én ismer- rem viszonyainkat, időhaladék nélkül alig tudnánk meg- mondani a tényleges összegeket az objektív igazság kellő biztosítékával. Talán erre sem volna felesleges gondolni.

A második kérdés is megérdemel egy pár szót. Az eddig begyűlt díjakat iskolafentartók, tanárok és tanulók fizették az egyházkerületi nyugdíjintézetnek. Hogy ebből már most mi lesz, arról intézkedni a mi dolgunk vagyis irányadó férfainké. Nem kétem, hogy meg fogják ta- lálni a helyes megoldást — csak keressék. De arra, hogy keressék, sürgősen kérem őket. Tudok intézetet, a melynek fentartó testülete atól tette fűgővé az orszá- gos nyugdíjintézetbe való belépést, hogy mi történik az eddig befizetett tőkékkel?

Az idő halad, a tanár fárad, vénül s a befizetett tőkék- ről — tehát az orsz. nyugdíjintézet szárnyai alá húzódha- tásról — hallgat a hír. (Már nem. L. újdonság rovatunkat.)

En sem akarok róla többet szólni, de ennyit talán nem volt kár s nem tudom, ha ártana-e gondolkodóba esni kissé a felett, hogy bizony a protestáns gyámolta- lanság és közömbösség volt egyik nevezetes szülőoka a szomorú prot. szegénységnek.

Pallagi Gyula.

TANÜGY.

Le a „dr“-ral.

Az új esztendő egy régóta nehéz betegségben sin- lődő halottat fog eltemetni: a kötelező jogi doktorátust. Ezelőtt mintegy 20 évvel született meg az istenadta s nem mint magával tehetetlen csecsemő, hanem mint reményteljes ifjú jött egyenesen a világra, melytől többet vártak, mint magától Herkulestől. Várták, hogy évenként százával, ha nem ezrével fogja gyártani a tudósabbnál- tudósabb jogászokat, kik rengeteg s fölöttébb alapos ismer- reteikkel oly hírt, dicsőséget szereznek a magyar jurista nevének, mely túltesz a vén Európa s az ifjú Amerika valamennyi ó-, közép- és újkori jogászain. Várták, hogy ez lesz az a gát, melyet az ügyvédi diploma felé törekvő ifjú nagyobb része nem fog majd átugrani tudni, lemarad a versenyből, — risum teneatis amici — *bírónak és hivatalnoknak* (igen, nálunk még a mai napig az a rendszer dívik, hogy a ki nem válik be ügyvédnek, vagy nem akar a szigorlatokkal bajlódni, lesz bíró és hivatal- nok); várták az újszülött ifjútól, hogy az akkori köz- oktatási kormány által kezébe nyomott buzogánnyal mind halálra csépelje azokat a szerencsétlen vidéki jog- akadémiákat, melyeknél semmi vezérferfi nem akarta meglátni, hogy azok kulturális központok, sok derék tanítványt, sőt tanárt is nevelnek, *nevelnek* mondom, nem

csak *tanítanak*; nem akarta meglátni senki, hogy a centra- lizáció a tudományban is megöl, a verseny pedig ép annak képezi alkotó elemét; az újszülött ifjútól az egyedül üdvözítő egyetemi rendszer föllendülését, a vidéki obskurus jogi tanintézetek lassú sorvadását remélték, annál inkább, mert hisz ezeket tették előbb mesterségesen felelőssé a jogi szakoktatás minden bajáért.

Hanem már az a rendes dolog, hogy a *csodagyer- mekek* nem válnak be, sőt a legalaposabban megcsalják a gyöngéden szerető, de elfogult szülők által hozzájuk fűzött reményeket.

Igy történt a kötelező doktorátussal is, mely külön- ben csak az ügyvédi és jogtanári pálya tekintetében volt kötelező.

A várt remények helyett a következő eredmények születtek meg:

1. Kiderült, hogy a legnagyobb tévedés volt az, mely minden jogászt, az egyszerűbb hivatali pályára, s az inkább gyakorlati jellegű ügyvédségre készülöket is, jogtudósna akar nevelni s élénk szükségé vált a jogi oktatás terén a gyakorlati és tudósképzés módjának különválasztása.

2. Bekövetkezett az, hogy nem a kötelező doktorátus emelte magasabb régiókba az ifjakat, hanem a doktorátus színvonala szállt le, a tömeges doktorgyártás folytán, a jelöltek általános képességi és szorgalmi fokának megfe- lelő minőségre, a mint ezt különben az összes vizsgálatok természete s története mindenha s mindenütt mutatja.

3. Ezzel kapcsolatban nemhogy emelkedett volna a magyar jogtudomány, hanem annyiban határozottan csök- kent, hogy a budapesti egyetem jogtanárai a folytonos vizsgálatok és szigorlatok mekhanikai teendői miatt, a közélet különféle aigaiban egyébként is nagyon el levén foglalva, alig-alig tudtak a tudomány oltárán egy-egy tankönyv kibocsátásával is áldozni, melyrehatóbb, önállóbb tudományos tevékenységről nem is szólván. Hanem túrnők kellett azt, hogy a kolozsvári egyetem s az annyszor lenézett, megbecsmerelt vidéki jogakadémiák tanárai őket ilyenné tevékenységben felülhaladják.

4. De igenis elértek azt, hogy a vidéki jogakadémiák elnéptelenedtek. S most lehetett látni azt a kettős játékot, melyet ez intézetekkel a központosítás barátai folytattak. Míg az 1874. „reformok” előtt látogatottak voltak, azt mondák reájuk, hogy el kell őket törülni, mert mester- ségesen, lanyhaságuk által csábítják oda az ifjakat: addig akkor, midőn az egyetem csakugyan mesterségesen fel- szivta növedékeik nagyobb részét, azt hirdették, hogy haljanak meg, hisz élni ugy sem tudnak, hallgatóik sincsenek.

Még akkor sem szűnt meg a rágalmazás eme rend- szere, sőt némely egyetemi tanárok s némely központi szaklapok részéről ma is nagy odaadással folytatódik: midőn a magyar társadalom egy része jogi pályára készülő fiait illetőleg, a fenálló s kizárólag az egyetemi közpon- tosításnak kedvező intézmények s rendszabályok dacára is, kezd kigyógyulni az „egyetemi lazból” s mindjobbán belátja a jogakadémiák nagy jelentőségét az ifjúság nevelve-tanítására nézve.

5. A jogakadémiák elnéptelenedésével aránylagosan haladt előre a budapesti egyetem jogi részének túlnépe- sülése, úgy, hogy ma már e tekintetben valósággal szűgyen- letesállapotok uralkodnak. S bár a vizsgák és szigorlatok óriási tömege anyagi tekintetben fölöttébb kedvező az egyetemi tanárookra s a decentralizáció e szempontból reájuk nagy veszteséget hoz: azonban a jogászfifjúság jogi képzettsége s a jogtanárok irodalmi és tudományos működése ép ily arányban szállt alá, a szigorlati érteke- zésekkel ütött visszaélések száma légió, a szigorlatokra készülő és a vizsgáztatás színvonala oly felületes, hogy a „*doctor juris*” szép és 1874 előtt oly nagyra becsült címe újabb időben minden értékét kezdette elveszíteni.

Csáky gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter sok egyebek közt már azzal a nagy fontossággal lépésével is hálara kötelezte a magyar közoktatás minden igaz harát- ját, hogy a felsőbb tanügy ez égető sebére rátette gyógyító kezét s a kor és 20 éves tapasztalás szülte reformokkal a gyógyítás nagy munkáját megkezdette.

Igaz, újabb követelések felállítására által nem egy jogakadémia léte fenyegetve van: de hiszen nem is az a kérdés, hogy minden meglévő jogakadémia fennmarad- hasson, hanem az, hogy erős, a jogi szakoktatás előkelő színvonalán álló vidéki jogi tanintézetek legyenek s amelyek a mostani követelményeknek képesek lesznek eleget tenni, azok valóban ilyenek lesznek. Igaz, hogy a részletekre lehetnek kifogásaink s vannak is, az is óhaj- tandó lett volna, hogy a tanrendszer egész reformjának egyik részét képezné a mostani vizsgálati reform; mivel azonban a jelenleg fenálló nyomorúságok Achilles-sarkát az egyetemi tanpénz rendszer átalakítása után csakugyan a kötelező doktorátus képezi: örömmel fogadhatjuk e részleges reformokat is, várván a továbbiakat.

Mi részünkről egyúttal azt is kívánjuk, hogy az egyetemi, különösen a budapesti egyetemi tanári kar e szükséges reformok folytán szenvedett nagy anyag vesz- teségeiért teljes kárpótlást nyerjen az *egyetemi tanári fizetések felemelésében és az órák leszállításában*. Legyen az egyetemi tanári katedra a nagy tudományos érdemek jutalma s kizárólag csak azoké; legyen javadalma minden tanpénz és vizsgálati díj nélkül legalább évi 4—6 ezer forint, rendkívüli érdemekkel szemben még több is; egye- temi tanár ne adjon többet heti 6 óránál, hogy egy napra egy óránál ne essék több. Akkor aztán feloldjuk őket a megélhetés küzdelmeitől, a tanrendszer megítélésénél minden mellékérdéstől, s méltán várhatunk tőlük igazi tud-ományos tevékenységet, de kapni is fogunk.

Azok a kicsinylő hangok, melyek most a jogi szak- oktatás tervezett reformjával szemben emelkednek, rész- ben mellékérdékek által vannak meghomályosítva. Azok a gyanúsítások s bántalmak, melyekben a vidéki jog- akadémiákat és tanáraikat a fővárosi szakközölyök oly szeretetreméltóan részesítik, e haldoklásra jutott rendszer kapkodásai. Azok az intézetek 20 év alatt nehezebb vál- ságokat is kiálltak, mert az élet és igazság velük van.

Bartha Béla dr.

POLITIKAI SZEMLE.

Az ultramontánok nagygyűlése. Az ultramontánok elsütötték legöregebb ágyújukat, melyet a klerikális fegy- verraktár ócskás lim-lomjai közül húztak elő. *A kereszties háborúk koeszaka elevenült meg előttünk.* Az újkori amiensi Péterek s a modern kereszties vezérek. Igen, keresztiesek. A kath. nagygyűlés rendezői vörös keresztet tűzve ma- gukra, sürögtek, forogtak a részben fanatizált, részben kíváncsi néptömeg elhelyezése, rendezése és további fanatizálása körül.

Arról a benyomásról, melyet az ügyesen rendezett nagy arányu szinpadi látványosság nyújtott a tárgvilagos szemlélőnek, hol főrendezőnek, karmestereknek, magán- szereplőknek, karnak, népségnek, katonaságnak oly jól ki volt osztva szerepe s hol a nagyobb látványosságokhoz a görögützet sem sajnálták: — „Közéletünk” rovatában számol be saját tudósítónk. E rovatban a beszédek rövid tartalmának visszaadására szorítkozunk.

De előbb nem hallgathatunk el pár megjegyzést. A nélkül, hogy Magyarország ultramontánjainak ama jogát, melyszerint gyűléseket a rendőri szabályok meg- tartása mellett tarthatnak, kétségbe vonnók, azt bátran állíthatjuk, hogy e gyűlés tartása nem volt a politikai észszerűség bizonyítéka. Először is hatása nem lesz, hasonlít ahhoz a bombához, melylyel Párisban jészet- ték meg a rendőrséget — alakja megvan, kanóca ég, de belől fűrészpórral van megtöltve — s ha lenne gyű- mölese, az olyan lenne, hogy még a pax fejedelme sem ismerné el a saját ojtványáról termettnek. A másik meg- jegyzésünk pedig az, hogy az ultramontán nagygyűlés újra kedvező alkalom Magyarország napisajtójának a megismerésére. Ismét a nagyobb részről hol nyíltan, hol burkolva, de előtérbe lép a klerikális törekvésekkel való igazi rokonszenvezés. Ha napilapjaink nagyobb részének felső mázát megkaparjuk, előttünk áll a legsötétebb ba- rátsuha.

Ime az elmondott beszédek:

Vaszary Kolos hercegprímás beszéde egy valódi dip- lomáciai mestermű. Beszéde kezdetén kiemeli e gyűlés különösségét, hogy ez, a magyar keresztényen korban az első ilyenné országos jellegű összejövetel. E megnyitó szavakkal félreismerhetetlen célzást tett a primás az al- kalom rendkívüliségére. Pár vonással érinti a kath. egy- ház megváltozott államjogi helyzetét s fölteszi a kérdé- seket, vajjon a mai „politikai statusquo” ellenében akart-e a katolicizmus küzdeni, vagy talán separatisticus törek- véseik vannak, vagy új ténfoglalás a céljuk, vagy az uralkodó vallás rendszerének visszaállítása? nem, — mondja a hercegprímás. Beszéde szerint nem kíván a katoliciz- mus többet, mint a mennyit az 1790—91. 26. t.-cikk 4. pontja a bevett vallásfelekezeteknek is biztosít; ezek között az, hogy az egyház kulturális és anyagi ügyeit a felség főkegyuri hatósága és az állam felügyelete alatt önmaga intézze. Ezek azok a szerény szavak, melyek az érdemes főpap beszédének elejét teszik; de talán, mint ha hallottuk volna már e díkeiót? ... Antonius beszélt ilyformán Caesar hullája felett Shakspeare darabjában.

A hit élő fáját, meg kell menteni az elszakadástól s pedig *bensőség* a szív melegével, *külsőség* a munkával. A hitet, vallásos meggyőződést meg kell nyíltan vallani s e nyílt vallomás tettekbe való batorítás a nagygyűlés egyik célja. Noha megengedi, hogy az egyház az állam kötelekeibe tartozik, de ha munkás része akar annak lenni, a primás következtetése szerint, az egyház mégis, „benső igazságának erejénél fogva, a vele ellentétes intézkedéseknek, *törvényeknek* magát alá nem rendelheti.” Mintha a vallás alapelveiben s a maga általánosságában volna megtámadva, idézi Plutarchot: „inkább megállhat a világ nap nélkül, mint az állam vallás nélkül.” Majd a magyar katolicizmust, a multa hivatkozással, a türel- messég igaz történelmi példajául állítja föl Európa népei elé. E mellet int hallgatóit, hogy a türelmesség mellett, egyházuk érdekeiről egy perig sem feledkezzenek meg. A katolikusok tudnak alkalmazkodni a viszonyokhoz, „de a hit és erkölcs dolgában se egyesek akarata, sem a nemzetek intézményei, sem a század korszerleme előtt meg nem hajolhatunk” mondja a primás. S röviddel e szavak elhangzása után a gyűlést megnyitotta.

Eszterházy Miklós Mór gr. a primás beszédére adott válaszbán megköszöni a főpap szavait, a vezér útmutatását. (Zajos eljenzés). Majd visszaütasit minden vádat, mintha a katolikusok nem örködnének a nemzeti egység felett. „E nagygyűlés törekvése elhárítani az országról oly hareok veszélyét, melyeknél végtetesebb csak a társadalmi osztályok testvérharca. A gróf követ- kező szavakkal végzi beszédét: Tiszteljük az ellenfelet és iparkodjunk őt ügyünk igazságáról meggyőzni.

Poda Endre soproni apátkanonok „Mi a katolikus egyház?” címmel tartja meg beszédét, melyet annak kije- lentésével kezd meg, hogy a kath. egyház. „Krisztus urunknak egy, tehát felekezetre nem bontható egy- háza.” A pápa a legfőbb tekintély s ez ellen mernek a kath. egyház ellenségei törni. A pápa a népek atyja, „nem pedig a nemzeti kormányok engedelmségébe fo- gadott médium.” A társadalom érdekeivel új játékot, ki megrongálja a tekintély elvét. E nélkül nem állhat fenn egyház, ország királyi uralom; mint családí rend, erkölcs és tudomány. A tekintély tiszteletének megszünte, bom- lása minden erkölcsi rendnek, ha tehát a katolikusok továbbra is fenntartják a szent atya tekintélyét és tisz- teletét, azon rend s mindenek felett a haza érdekében tesznek fontos és nélkülözhetetlen szolgálatokat. Beszéde végén kijelenti, hogy dacára azon rágalmaknak, melyek- et a valótlanosság a katolikusokra mér, ők megmarad- nak hitők mellett s ezzel együtt ragaszkodnak a király- hoz és alkotmányhoz s ezen ragaszkodásukat a pápa iránti engedelmskedéssel egyesítik.

Rajner Lajos esztergomi kanonok a katolikusok kötelesegeiről értekezik. Első kötelesség, hogy magukat katolikusoknak érezzék és vallják, de nemcsak külsőleg, de lélek szerint. Második kötelesség az egyetértés és

összetartás. A katolicitás kritériuma az egység. Így a ki az apostoli szék tanítása ellen vét, az nem katolikus. A katolikus akció harmadik feltétele a sajtó. Ez a mételey útja, de ez legyen a gyógyszer is. Nem szabad megfélemlíteni a sajtó támogatásáról sem. A társulás által nyújtott előnyöket is föl kell használni. A katolicizmusnak a társadalomra is rá kell nyomnia bélyegét. Be kell azt vinni a különböző képviselőtestületek tagjainak megválasztásába is, a községitől az országgyűlésig. Tömör politikai párttá kell alakulni s az a párt vissza fogja szerezni az iskolákat, alapítványokat, az egyetemet, az országnak katolikus jellegét, sikra kél az ellen, hogy egy emberben kétféle, ú. m. polgári és egyházi lelkiismeret legyen. Csak egy lelkiismeret lehet (persze egyházi) s e lelkiismerethez kell alkalmazottnak lenniök a polgári törvényeknek. „Inkább kell engedelmessékedni Istennek, mint az embereknek.”

Haydn Károly budapesti ügyvéd a katolikus autonómiáról értekezett. Szerinte minden felekezethez van autonómiája, csak a katolikusnak nincs, holott idevonatkozó joga benne van az ország törvényeiben. Ennek hiánya miatt foglalták le a kath. alapítványok egy részét s tették más részét kérdésessé, a kath. tanintézetek az állam vezetése alatt állanak, a parókhiák szegények, az egyházi hivatalok és méltóságok sokszor katolikusellenes kézbe kerülnek, kortes-érdemek jutalmazására szolgálnak. Az autonómia be fogja vinni a világi elemet az egyházi életbe, holott ezt eddig mellékesnek tekintették. Legkeveset több kijelentése volt, hogy az autonómia könnyíteni fogja a hívők terheit.

Otóska Károly pozsonyi ügyvéd beszélt ezután a polgári házasság ellen, a legsötétebb, legridegebb ultramontánus ócska álláspontjáról. Neki egy kijelentett valóság van: a katolikus, a többi az Istentől való eltávolodás: szerinte Magyarország történetéből 900 év a kath. egyházé, a házasság is ez idő folyamán alatt mindenkor a kath. egyházé volt. Az államnak ugyan nincs vallása, de kellene lenni a kormányának, ámde a kormány hitetlen. A hitetlenek és az eltávolodott felekezetek szövetsége akarja a házasságot szentségi jellegétől megfosztani s az állami törvények martalékává tenni. Pedig a polgári házasság a forradalom szülötte, az a forradalom, mely egy szent életű királyi család életét oltá. (E szent életű családhoz tartoztak: XIV. Lajos, XV. Lajos, Maintenon, Pompadour, Egalité Fülöp stb.). Ime, a forradalom és a polgári házasság Franciaország 40 milliónyi népét is lejtőre juttatta (Németországról, Hollandiáról, Angolországról, Észak-Amerikáról stb. megfélemlített). A polgári házasság akarása: a kinyilatkoztatott vallás igazságának tagadása.

Az utolsó értekező ifj. Zichy János gróf volt, ki a katolikus iskolákról s nevelésről tartott oktatást, hadat üzen a felekezeti iskoláknak, hangoztatja a budapesti egyetem katolikus jellegét, tentartandó minden kath. népiskola.

Zichy Nándor gróf záróbeszéde volt az utolsó. Minden beszéd után egy-egy, a kérdéses tárgyra vonatkozó határozati javaslatot fogadtak el. A határozati javaslatok ezek voltak:

A katolikusok kötelességeiről szóló így hangzik: „Kimondja a nagygyűlés:

Nem elég minden egyesnek vallásos életet élni és az egyház rendelkezései szerint a szentségekben részesülni: hanem kötelessége egyszerűsége a közéletben is vallani.

Azért a szülőknek kötelességük gyermekeiket katolikus hitben nevelni, a hol csak lehet, katolikus iskolába járattatni és vallásos életükre ügyelni.

Ezért kiki tőle telhetőleg a katolikus egyházi élet előmozdítására törekedjék, katolikus ifjúsági, katolikus legény- és munkásegyletekben és katolikus körökben részt vegyen és a katolikus jótékonyági egyletek működéséhez járuljon.

A polgárok községit és országos képviselői választásaiban részt vegyen és ott megbízható katolikus férfiakra és ilyenek hiányában csak arra szavazzon, ki a katolikus hitet és egyházat meg nem támadja, hanem annak védelmére vállalkozik és ezt határozottan meg is fogadja.

Ezért bármint magán- vagy hivatalos eljárásunkban sem tagadjuk meg hitünket és egyházunkhoz is állhatatosan ragaszkodunk.

Mint hogy az 1868. LIII. t. c. és kivált a kereszttség kiszolgáltatására és anyakönyvelésre vonatkozó miniszteri rendelet hitelünkbe ütközik: ezen rendelet visszavonását és ezen törvény módosítását szakadatlanul szorgalmazni minden katolikusnak kötelessége.

Vége azt is kimondjuk, hogy a katolikus oly törvényalkotáshoz nem járulhat, mely a kereszttség hitközségéből való kiválás vagy a vallástalanság útját egyengeti.”

Az autonómiáról mondja ki a nagygyűlés:

„Hogy az apostoli királyi kegyuri és az állam felügyeleti jogának sérelme nélkül az egyház — a katolikus autonómia mielőbbi életbe léptetésével — közegét által maga intézze mindazon ügyét, mely jelenleg a parlamenti kormány hatáskörébe vonatott.”

A polgári házasságról.

„Mi, kik hazánkat úgy szeretjük, mint egyházunkat, és ezt a szeretetet hitünkben merítjük, — annak kegyeltes emlékében, hogy Szent István első királyunk a keresztény katolika vallás alapján szervezte a magyar államot és hogy az hála az isteni gondviselésnek, közel kilenc század viharait átélte, polgárosodni és megerősödni képes volt, — tudjuk és hisszük, hogy az állam jól fel-fogott érdeke a kath. egyház érdekével ellentétes nem lehet.

Oly politikát tehát, mely a haza törvényeit egyházi hitelveivel ellentéte hozza és a mely csak már azért is hazánk különféle hitű és ajkú polgárai megnyugvását kizárja: nem csak vallásunkkal, de hazaszere-tetünkkel sem tudnánk megegyeztetni.

A házasság előlünk szentség s mint ilyen az egyház joghatóságához tartozik; az egyház ennek anyagi viszonylataiban eddig is az állam igényeire tekintettel volt, az állam pedig meg-

védte annak társadalmi és anyagi következményeit, sőt máshitűek házassági jogát azok megnyugvásával megállapította és ezen viszonyokat rendezte. Ehez tehát mindenkor készségesen járulhatunk.

De más a polgári házasság. Ez a házasság dolgában az egyház joghatóságát az állam joghatóságába vonja.

Ez az, a mibe, legalább mi katolikusok, soha bele nem nyugodhatunk, a minek törvénybe iktatása ellen jelenleg minden törvényes uton és módon küzdünk és ha ez mégis megtörténne, ennek másítása érdekében nem szünnénk meg a küzdelmet ugyanazon törvényes uton tovább is folytatni.”

A pápát és a királyt táviratilag üdvözölte a gyűlés. A válaszok még táviró dróttól is szokatlan gyorsasággal jöttek. Bizonyára Burg és Vatikán előre értesítve voltak az elküldendő táviratokról s mindkét helyről intézkedés volt téve az iránt, hogy semmiféle forgalmi akadály a gyors oda- és visszajutást ne gátolja.

A királyi távirata igen kegyes volt, olyan, a minőt más felekezetiek nem szoktak kapni. Pedig azok is törhetlen hűségűek a királynak, igaz polgárai ennek a hazának és csak ennek, másutt nincs keresnivalójuk.

A királyi távirata így hangzik: „Főmagasságú Vasváry Kolos hercegprímás urnak

Budapestben. Bécs-burg. Földadatott d. u. 2 órakor. A Budapesti összejött katolikus nagygyűlés nevében Eminenciád által táviratilag kifejezett hódolatot és bizalomteljes üdvözlőt kedvesen fogadtam és őszinte köszönetemmel viszonozom.

Ferenc József.”

A pápa távirati válasza ez volt:

„Magyarul: „A táviratot, melyben Magyarország katolikusainak első gyűlése hűségét és ragaszkodását mutatta be a pápának, a legkegyelmesebben fogadta ő Szentsége, a ki meg van győződve, hogy Magyarország hívei mindig meg fogják emlékezni arról a sok jóról, a melylyel hazájukat a katolikus vallás eltöltötte s hogy készek lesznek a régi hitet megtartani és annak tanait és jogait erélyesen megvédelmezni. Innen a Szent Atya a gyűlés elnökeire és a többi összegyűlekezettekre az isteni bölcsesség világosságát kérve le, nagy szeretettel apostoli áldását küldi.

Táviratok özönével érkeztek, külföldről is. A rendezés ügyessége e tekintetben sem hagyott fön kívánnivalót. Az a tömegjelenség is pompásan ment, midőn Császárszék végül latinul megadja a híveket s az ezer meg ezer ember mind térdre borul.

Felemlítendőek tartjuk még azokat az országgyűlési képviselőket, kik ott voltak:

Abrányi Kornél, Kun Miklós, Bolgár Ferenc, Andreánszky Gábor, Vajay István, Dégen Gusztáv, Hock János, Saghy Gyula, Hortoványi József, Latinovics Ernő, Zselénszky Róbert gr., Bornemisza Lajos, Asbóth János, Tompa Antal, Melzer Géza, Ragályi Lajos, Sztáray István gr., Márkus József, Tóth Ernő, Pály János, Nagy István, Berger János, Kállay Lipót, Reitter János, Clay Lajos, Förster Ottó, Frey Ferenc Wittmann János, Okolicsányi László, Rezei Szilviusz, Tódor József, Szalay Károly.

A szabadelvű választók figyelme kiterjedhet majd e névsorra, annak idején. A kormánypartból kiléptek nagy része benne van e névsorban.

Szapáry Gyula gróf, a volt miniszterelnök is kilépett a szabadelvű partból. A reform-ellenes sajtó egyik szavában ezt, mint a szabadelvű párt összeomlásának biztos jelét tekinti, másik szavában pedig mint természetes, előre látható dolgot tünteti fel azt, hogy az a férfi, ki a kormányelnöki széklet is a reformoktól való vonakodása miatt hagyta ott, ne maradjon benne a pártban akkor, midőn az pártkérdéssé van téve. Hanem ha e kilépés előrelátható volt és természetes, a minthogy az is, hogy áll meg akkor az előbbi állítás? Szapáryt tekintik a kilépett klérikális képviselők leendő vezérének s ez a kis párt lesz valószínűleg az alakítandó kath. párt magva.

Andrássy Sándor gróf, is kilépett a kormánypartból a miatt, hogy a vallás szabad gyakorlatára vonatkozó javaslatot nem fogadja el; a többi reformjavaslatokat támogatni szándékszik.

A politikai verklibe a reformellenes férfiak és sajtó beletették egy nótát: hogy az egyházpolitikai reformokat a kormány csupán a Szapáry gróf kiboxirozása céljából és a kopott rendszert megmaranyozó párttaktikából vetette föl s ezt a nótát huzzák folyton, ez a fő, de nagyon hamis és nagyon átlátszó argumentumok akkor, midőn a javaslatok támogatását megtagadják. Az álliberális sajtó mindig azt hajtja: „szépek, jók azok a javaslatok, de párttaktika miatt vetették föl, ennek a kormánynak tehát nem adjuk meg.” A következő úgy se merné fölvetni. Ennek a nótának a verklizését nem akadályozta meg a kormánynak e kérdésben elfoglalt rendíthetlen következetessége, nem az, hogy királyi kegyet, hatalmat, mindent kockára tett értük és sokszor volt miattuk a bukás szélén. Aligha fogja megakadályozni az, hogy a kormány az egyházpolitikai program minden egyes pontjára nézve a legszigorúbb alakban vetette föl a pártkérdést s a ki tesz, szavaz, vagy beszél ellene, az a párt tagja nem maradhat. A politikai adott szó beváltásának ennél tisztább példája aligha van, — de hát ez is csak taktika, mondják rá a álliberálisok.

A polgári házassági és a közigazgatási bírósági javaslatok további bizottsági tárgyalásáról a mostani közlendők halmaza miatt csak a jövő számban adhatunk számot.

Dr. Lucaciú Lászlónak, január 13-án (újév napján) adták át a budapesti román egyetemi ifjak az „erdélyi és magyarországi” román leányok ajándékát. Az ajándék átadásánál Lucaciú veje is jelen volt. — A „Dreptatea” értesülése szerint egy meglehangú iratot is intéztek ugyanekkor a román leányok Lucaciúhoz, a melyet 550 román leány nevében egy bizottság irt alá. Az ajándék egy darabjára — mely istentiszteletnél használatos szent eszközökből áll — ez volt vérszó: „mindent a nemzetiségért!” — Az erdélyi és magyarországi román leányok.

A Temesváron „Dreptatea” cím alatt megindult román lap első rendes száma január 13-án, vagyis az számításuk szerint új év napján megjelent.

A románság nagy eseménynek tartja e lap megjelenését, maga a Dreptatea pedig azt igéri, hogy a világra kimozdítja sarkaitól. Mi magunk részéről a Dreptatea megjelenését semmi esetre sem tartjuk oly világra szóló eseménynek, mint a minőnek azt feltüntetni szeretnék de másfelől ismerve a viszonyokat, azt kicsinyelünk sem szabad. Jól ismerjük azt a roppant közönyt, melylyet a román közönség nagy tömege irodalma iránt viseltetett s a mely közöny ez idő szerint is csak partikulariter van megtörve. A Dreptatea-féle lapok megjelenése tehát nem egészen azt mutatja, hogy az előfizető közönség szám immár annyira szaporodott, hogy új meg új lapot eltarthat, hanem igenis azt, hogy a sok kúrtrivalgás után akadt végre egy oly román hazai, vagy idegen pénzforrás mely oly időben, midőn a Tribunalnak hallgatnia kell, a Foia Poporului pedig kimut, a Dreptatea napilap és hozzá vasárnapi mellékletül csatolt néplap fenntartását garantirozza.

Es ebben látjuk mi a veszedelmet, s könnyen le vonjuk magunknak a konzekvenciákat.

A Dreptateának most egyelőre csak olvasókra, hívekre van szüksége, az előfizetők majd jönnek. Az első számba Diaconovich Cornél dr kiadó és Branicea Valér dr felelős szerkesztő kiáltványt intéznek az „Olvasókhoz.” Ez a szózat kijelöli az útát, melyen „veszélyeztetett nemzetiségi életük jogos védelmében haladni fognak.” Az a gyűlöletteljes üldözés — úgymond — minden ellen a mi román, soha sem tör ki oly nagy mértékben, mint éppen most. Szükség van tehát egy általános, az egész vonalon egyesült erővel vivandó harcra. Ennek a harcnak tegyvere lesz a „bánáti” és „magyarországi” román intelligencia által indított „Dreptatea.” Programja az 1881-iki nemzetiségi párt-program; jelszava: nemzetiségi solidaritás. Igeri, hogy komolyan, szigorúan törvényes alapon és az alkotmány valódi szellemében fog harcolni. Hogy mit jelent ez a már nem szokatlan frázis, mindnyájan tudjuk, de megadja erre csakhamar maga a „Dreptatea” a feleletet, midőn azt mondja, hogy igyekezni fog szoros és bizalmas összeköttetésbe jönni az ország többi nemzetiségeivel, s igyekezni fog oda hatni, hogy a nemzetiségek akciója közös és egyesült akcióvá váljék, hogy visszaadják a hazának a maga poliglott jellegét — a hol hat nemzetiség a maga szellemének megfelelőleg, egymás háborgatása nélkül fejlődjék. Ezt nevezi a „Dreptatea” az alkotmány valódi szellemével megegyezőnek.

Vasárnaponként a nép számára külön mellékletet ad a „Dreptatea,” erre külön elő lehet fizetni. Úgy látszik e néplappal a megszüntetett „Foia Poporului”-t akarják pótolni. A mint károsabbnak tartottuk a „Foia Poporului”-t még a „Tribunál” is, ép úgy tartjuk a „Dreptatea”-t eme vasárnapi lapját végeredményében veszélyesebbnek a főlapnál annak idején a „Tribuna” az ő irodalmi nyelvével, mit csak a beavatottak értenek, nem igen nagy hatással volt azokra, kikre voltaképp hatni akartak az agitátorok, kellett egy — hogy úgy mondjam — kulinariásabb nyelvű s emellett ocsóbb organum, a melyet minden „román” megértsen, s lett a „Foia Poporului.”

Hogy mily szomorú dolgokat vitt ez véghez, még olyan helyeken is, hová az előtt a civilizációnak alig jutott egy-egy sugárkaja, közvetlenül láttuk, tapasztaltuk, s vártuk nap-nap után az igazság beavatkozó kezét, a mi be is következett. A nép-lap megszüntetése oly hiány volt, a mit mielőbb pótolni kellett s azt — egy csapással kettőt — a „Dreptatea”-val összekapcsolva tették. Nem akarunk most bővebben foglalkozni ezen néplappal, csak annyit jegyzünk meg, hogy az első szám teljesen igazolja állításunkat.

Úgy a főlapon, mint annak mostani mellékletén keresztül bizonyos sirankozva panaszkodó hang vonul végig, mely nem támad még de képzelt elnyomatásban keseregre jobb időkkel biztatja a „már megerősödött románokat” s fogadja, hogy ő lesz, a ki elviszi őket az ígért földére. Úgy látszik, gazda nélkül csináltak a számadást!

Cyrril.

IRODALOM, MŰVÉSZET.

A napisajtó kritikája.

Minden dolognak s így az időszi s különösen a napisajtó nagy föllendülésének is megvan a maga fény- és árnyoldala.

Eltagadhatlan, hogy a napilapok a közművelődés óriás fejlődésének hatalmas tényezői, sőt még magoknak a tudományoknak is bizonyos irányban számottevő organumai.

De mihelyt valaki hivatási körén túllép, vagy azt nem fogja fel kellő komolysággal, nyomban kárára válik az ügynek, melynek hű szolgálatát munkakörébe vette. S bizonyos tekintetben ezt az igazságot alkalmazhatjuk lapjainkra is. Lapjaink túllépek munkakörükét, midőn sokszor irányadókul lépnek fel még oly kérdésekben is, melyeknek eldöntését jobb volna szakemberekre bízniok; s méginkább elvétik hivatásukat, midőn a politikai harcokban megszokott szenvedélyességgel ostromolják vagy megvetik azokat, kik nem hajlandók az ő ujszülött elveik előtt meghajolni.

Hanem még ezzel nem árthatnak sokat, mert elvégre a tudományos vizsgálódásoknál — ezekre vonatkoz-tak szavaim — a hallgatók csakhamar megboszulják magukat s hamarosan kitűnik az igazság, meg aztán a kikre hatni igyekeznek, a tudósok, sokal inkább önállók, hogy sem félrevezettségük magukat tetszetős érvek által.

Sokkal komolyabb az a veszély, melyet irodalmi s művészi kritikájuk által okoznak. Távól van tőlem az, mintha ezen szavaimmal roszhiszeműséget akarnék ráfogni lapjaink kritikusaúra. A gyors munka természetével együttjáró hiba; de hogy hiba és rendkívül káros következ-

nak rendezni. Odry nagyon is szigorúan fogantatította azt az utasítást, hogy Otellónak a nyakára hájjon. Lám-lám, — a túlságos naturalizmust a művészek is vérele akarják lemosni.

— **Kolozsvárt** a gázgyár gondatlansága miatt a sörház-utcában nagy gázkiömlés történt, minek folytán 2 egyén meghalt, 3 pedig halálos beteg. A villamvilágítás behozatala képezi most a lakosság legfőbb kívánságát.

— **A könyvviteli apja.** Pacciolo Lukács 400 évvel ezelőtt írta meg az első könyvviteli munkát. E derek ember emlékét a budapesti kereskedelmi ifjak társulata is megülte. Persze mégis csak kedvesebb volt nekünk a Jókai jubileuma, ha csak 50 évre szól is, mert hisz a magyar nemzet és kultúra főkönyvének „tartozik” rovatóba az európai művelődés számlájára ő irt be legelőbbet.

— **Az orosz birodalom lakossága** most mintegy 124 millió lélek, s ebből európai Oroszországra körülbelül 91 millió jut. Orosz-Lengyelország lakossága körülbelül 9 millió. Ezt a nagy népességet úgy kezeli a francia köztársaság szövetségese, a fehér cár, hogy most is az összes lengyel vasúti tisztviselőket egyszerűen Szibériába helyezte át s a lengyel egyetem ifjakkal tanulmányaik megkezdése előtt a katonai szolgálatot leszolgáltatja.

— **Nyilvános nyugtázás.** Az 1893 év dec. 16-án tartott jogász táncestélyen felülfizettek: br. Vay Miklós úr 10 frttal, Dókus Gyula úr 10 frttal, Svarcz Zsigmond úr 8 frttal, dr. Zsindely István úr 7 frttal, Kun Zoltán úr 5 frttal, dr. Bartha Béla úr 3 frttal, Láczy László úr 2 frttal, Végh Bertalan úr 2 frttal, Hódinka Ágoston úr 2 frttal, Benda Kálmán úr 2 frttal, Valter László úr 2 frttal, Vitehen Aladár úr 1 frt 50 krral, Szinyey Gerson úr 1 frttal, Bálint Dezsy úr 1 frttal, Debreczeni Bertalan úr 1 frttal, dr. Finke Ferenc úr 1 frttal, Steinfeld Jenő úr 1 frttal, Dókus László úr 1 frttal. Fogadják a felülfizetők pártfogásukért köszönetünket. A táncestély tiszta jövedelme 5 frt 31 kr. mely a „Tompa” szobor és a jogász-egylet javára egyenlő részben lett megosztva. Németh Kálmán ellenőr, Kovács Bálint pénztáros.

— **100.000 frtos család.** A „P. H.” szenzációs bűnügyi regénybe illő fejezetet közöl egy legközelebbi újdonságában. Egy magyar báró külföldi útra készülvén, 100.000 frtot tett le egyik előkelő budapesti pénzintézetnél s aztán az egész földkerekségére érvényes csekket állított ki a maga részére. Aztán elment utazni. Rövid idő múltán sürgöny érkezik a „Crédit Lyonnais”-tól az illető bankhoz, ki lehet-e X. Y. báró által felmutatott csekkre 100.000 frtot fizetni? A válasz igenlő volt, a pénzt felvették 220.000 frank képeben. Aztán egy idő múlva egy alexandriai bankház kérdezte táviratilag a budapesti intézettől, ki lehet-e fizetni 20.000 forintot X. Y. báró csekkjére? „Nem lehet, mert a felmutató család.” Holott az volt a család, ki Lyonban vette fel az összeget s most mégis a bárót tartóztatták le s csak hosszas tárgyalások után eresztették szabadon. O Alexandriából rögtön haza sietett s most megindult a hajszja a zseniális család ellen, kiről kiderült, hogy a fertálymagnási karnak egyik elzüllött, tönkre ment alakja, ki a turfon is nagy szerepet játszik. A nevek még egyelőre nincsenek forgalomban.

— **Egyházipolitika az esküdtek előtt.** Említettük, hogy Hock János orsz. képviselő nevében Sik Sándor dr. ügyvéd sajtópórt indított a *Magyar Állam* ellen. Ebben az ügyben Balonyi Imre kir. sajtóügyi vizsgálóbíró a vizsgálatot elrendelte s felhívta Szemerey Emilt, a lap felelős szerkesztőjét, hogy nyolc nap alatt jelentse be az inkriminált cikk szerzőjét s egyúttal a kéziratot is küldje meg.

— **Az anarkista himnusz** így hangzik:
„Dansons le Ravachol,
Vive le son
De l'explosion!
Ah! ça ira, ça ira, ça ira,
Tous les bourgeois gout'ront d' la bombe.”
(Táncolják a Ravacholt,
Éljen a robbanás hangja,
Oh jaj nekik, oh jaj nekik,
Minden burzsoá (polgár) megköstolja a bombát.)

— **Tolvajfogás festékekkel** Enyveskező polgártársaink ugyancsak átközi fogják majd *Schrödl* Emil gyarost, a ki a tolvajfogás új fajtájára tanította meg azokat, a kik-től el lehet valamit lopni. Néhány hét óta arra a kellemetlen fölfedezésre jött naponként a gyáros, hogy valaki szemérmetlenül dézsmálgatja a koronáit, meg az ezüsttárgysait. Kereste a tolvajt folyvást, de hasztalan volt minden óvatossága. Végre aztán furfangos tervet eszelt ki a tolvaj kézrekerítésére s ez pompásan sikerült is: valami olyan színtelen porral hintette be az aprónémetet, a mely ha nedvesség éri, egyszerre kék lesz. Hozzá meg az a tulajdonsága van, hogy minél jobban mossa töle az ember a kezét, annál kékebb lesz az. Schrödlnek ma reggel az volt az első dolga, hogy megolvassa pénzét. Eppen 80 korona hiányzott belőle. Ekkor aztán az irodájába rendelte az összes alkalmazottjait és rájuk parancsolt, hogy mossa meg előtte mindegyik a kezét. A segítők s a munkások mosakodtak erősen, a minék az lett a következtése, hogy a kezük fehér, a víz pedig egészen fekete lett. Schrödl csaknem elvesztette már az ördögös porhoz való bizodalmat, mikor *Edes* János munkás állott a mosdótál elé. Alig nyúlt a vízhez, mikor az újjai egyszerre szép szilvaszínűek lettek, az arca meg vörös lett a méregtől, hogy megcsipték. Nagy káromkodás között be is vallotta aztán a lopást. Most a börtönben szidja az ördögös festéket s azt, a ki kitalálta. A gyarost ez a jó eredmény arra az elhatározásra bírta, hogy ezentúl minden este behintje majd azzal a porral az aprónémetet. A budapesti tolvajok ülést tartottak ma e tárgyban s elhatározták, hogy ezentúl keztyűs kézzel fogják ellopni az aprónémet, ha az a kezük ügyébe kerül.

— **Egy aggódó szüle** küldte be lapunkhoz a következő felszólalást:

Sárospatakon több mint 600 tanköteles gyermek nem jár iskolába. Ugyanis mult évi április havában az addig szórványosan pusztító differenciál járványvá fajulván, május elején az összes városi iskolák hatóságilag bezártak s még a záróvizsgák se voltak megtarthatók. Elkövetkezett

a szeptember, az iskolai tanfolyamok új esztendeje; örültek a szülők s gyermekek egyaránt, hogy végre valahára 4 havi szünet után megnyílhat iskoláink s a hasznos ismeretek és jó erkölcsök forrásából újra meríthetnek annyit, a mennyit természete kinek-kinek bevesz. Hiu öröm volt. Most meg már a kolera réme állott elő, a miatt tiltattak be nemcsak az elemi, de még a felsőbb iskolák is, mint a gimnázium, jogakadémia, tanítóképző intézet. A kolera réme lassanként elenyészett a nélkül, hogy áldozatokat vitt volna magával. A főiskola és tanítóképző intézet kapui s ajtóit kitarultak október 1-én s a tudományok gazdag tárházába seregestől tödültak kis és nagy muzsák, de a 6—12 éves helybeli gyermekeket újra torkon ragadta az ő előbbeni gyilkosuk s még két hétig nem engedte őket csak egymást meglátogatni sem, annyival kevésbé iskolába menniök. Október közepén aztán nagy nehezen megnyitlak az elemi iskolák is, a gyermekek beiratkoztak s mikor e meg lón, ismét szétválasztattak a hatóság által, mely még mai napig sem intézkedett az iránt, hogy a tanítások megkezdődhetnek, dacára azon örvendetes ténynek, hogy már városunkban differenciál betegségről szó se hallunk. (Örömmel nyugtat-hatjuk meg a fiugyermekei taníttatásáért méltán aggódó atyát, hogy a helyi hatóság már tudomásunk szerint meg-tette a bejelentést arról, hogy Sárospatakon január 2-ika óta újabb differenciál eset nem fordult elő s így 8 hó óta zárva levő népiskoláink nemsokára újra megnyílhatnak.)

KÖZGAZDASÁG.

A bécsi börzetanács kizárta a börzei jegyzésből az erdélyvársi magyar jelzálogbank 4%-os zálogleveleit. Ez intézkedést a kolozsvári pénzintézetek nehéz válságával hozzák kapcsolatba.

A magyar államvasutak gépgyárának tüzeti feleslege a mult év október haváig 840,171 frtot tett ki s így az év végéig okvetlenül elérte a 900,000 frtnyi előirányzatot. Hogy felül nem haladta-e, ezt a végleges számadások fogják kitéutetni.

A budapesti gabonatözsde jan. 16-iki forgalma, jó kínalat s kedvező kereslet mellett 40 ezer mm. forgalmat mutatott. *Tiszavidéki* áru 3 óra 7.92—7.60. *Pestvidéki* 7.92 $\frac{1}{2}$ és 7.65. *Bácskai* 7.92—7.90. felső-magyarországi 7.65, tolnai 7.60. oláhországi 6.80—6.40. szerbiai 6.45 közt váltakozott. Ez árak 3 óra értendők. *Zab* 7.12 $\frac{1}{2}$ —6.90 között készpénz mm.-ként.

Az orsz. iparegyesületben *Mudrony* Soma tartott előadást az új adóreformokról, melyekről, értekezésében erősen előtérbe lépő függetlenségi álláspontjának meg-

felelőleg, elítélőleg nyilatkozik. Az a meggyőződése, hogy az új rendszer sem nem egyszerűbb, sem nem igazságosabb. Sőt egyedüli célja nagyobb terheket róni az adózóra, különösen a produktív ágakra. Az iparegyesület nemzetgazdasági szakosztálya *Mudrony* azon javaslatát, hogy egy albizottság küldessék ki memorandum kidolgozására, magáévá tette.

Magyar szövőiskola diadala. A keresk. miniszter elrendelte, hogy az államvasut igazgatósága szövőszükségletét a nagybecskereki szövőiskolából szerezze meg, mert ezen — *Streitmann* Antal gimnáziumi tanár vezetése alatt álló intézet a fejlődés új fokát érte el rövid idő alatt, hogy az új országház szövőszükségletét is onnan fedezik.

A rózsahegy-besztercebányai vasut előmunkálatai folynak. E vasut *Kovács* furdón kívül nagy terjedelmű kihasználható erdőségeket érint s Budapest és a felvidék e része között a legrövidebb utatvonalat fogja képezni.

Oroszországban a vetések általában kedvező fejlődést mutatnak.

Az „**Órállo**” már jelenté, hogy a porosz kormány különös figyelmet fordít az agrár-politikára. A porosz trónbeszéd idevonatkozó része így hangzik: „Kormány feladatának ismerem, hogy a mezőgazdaság felvirágosítását ne csak szüntelenül előmozdítsa, hanem törekedjék arra is, hogy a földbírtok tekintetében a jogviszonyok úgy alakuljanak, hogy kedvezőtlen időekkel is szembeállhasson.”

Az amerikai lisztkivétel Európába 46 $\frac{1}{2}$ %-kal emelkedett három év alatt. Különösen Angol és Németországban csinál nagy versenyt a magyar lisztnek.

Az új telepítési törvényről *Pölya* Jakab ismert nemzetgazdasági író, érdekes cikket tesz közzé a „Hazánk”-ban s míg társadalmi s nemzeti szempontból kielégítőnek találja, addig közgazdasági szempontból tekintve elítéli, mivel a községi s nem a farm — jó magyarsággal tanyai rendszerre van alapítva. Mi ebben az aggodalmában részünkről nem osztozunk, mert nem indulunk szolgálai a külföldi példák után. A magyar gazdák, a nagy határu alföldi helyek, régóta alkalmazzák a farm-rendszert, csak hogy ott a farmer neve *tanyasi* gazda, hanem összekötik a községi élet áldásával is. Kora tavaszról késő ősziig a gazda, vasárnapot vagy sürgős tendőt kivéve, tanyáján lakik, télen át a községben. Így a rendezett községi élet: vallási, iskolai tanítás, orvos, gyógyszeriar, születésnép sat is rendelkezésre áll, gyermekei rendszeresen iskolázhatnak. Egészen kis határu községekben pedig farm-rendszer nélkül is jól lehet gazdálkodni, de ha külön tanyákkal jobban lehet, az alföldi nép, melynek a tanyai gazdálkodás már vérebe ment át, meg fogja azokat csinálni.

H i r d e t é s.

PSEPHOFER J.-fele

gyógyszerár,

Bécsben, I. ker. Singerstrasse 15. szám alatt „zum Goldenen Reichsapfel.”

Vértisztító labdacsook, ezelőtt általános labdacsook neve alatt: ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik, mivel csakugyan alig létezik betegség, melyben ezen labdacsook csodás hatásukat ezerszeresen be nem bizonyították volna. Evtíz-dek óta ezen labdacsook általános elterjedésnek örvendenek és alig van család, melyben ezen kitűnő háziészemből készlet nem volna található.

Számtalan orvos által ezenlabdacsook háziészemből ajánlatnak és ajánlatnak, minden oly bajknál, melyek a rossz emésztésből és székrekedésből erednek: mint epa-zavarok, májbajok, kólika, vértulások, aranyér, béltelenség s hasonló betegségekknél. Vértisztító tulajdonságuknál fogva kitűnő hatással vannak vérszegénység s az abból eredő bajknál is: így sápkór-nál idegességből származó fejfájásoknál stb. Ezen vértisztító labdacsook oly könnyen hatnak, hogy a legcékeleyebb fájdalmakat sem okozzák és ennek folytán még a leggyengébb egyének, de még gyermekek által is minden aggodalom nélkül bevehetők. A számtalan hálaíratból, melyet e labdacsook fogyasztói a legkülönbözőbb és legnehezebb betegségek után egészségük visszaszerzése folytán hozzánk intéztek, ezen helyen csakis néhányat említünk azon megjegyzéssel, hogy mindenki, a ki ezen labdacsokat egyszer használta, meg vagyunk győződve, hogy azokat tovább fogja ajánlani.

Körm, 1893. április hó 30. án.

Tisztelt Pserhofer ur! Legyen oly szives és küldjön nekem ismét 15 tekerest az ön felülmulhatatlan vértisztító labdacsoiból utárvételre. Foradja ez uton is a legmélyebb köszönetemet a labdacsoi csodahatásáért.

Maradok teljes tisztelettel Pawlistik Ferenc, Köln, Lindenthal.

Brasche, Földnik mellett, 1887. szept. hó 12-én.

Tekintetes ur! Is en akarata volt, hogy az ön labdacsoi kezem köze kerültek, melyeknek hatását ez ennel megírom: En gyermekágyban meghűltem, olyannyira hogy semmi munkát sem voltam többé végezni és bizonyára már a holtá közt volnék, ha az ön csodálatra méltó labdacsoi engem nem mentettek volna meg. Az isten áldja meg önt azért ezerszer. Nagy bizalom van, hogy ezen labdacsook engem is tökéletesen kifognak gyógyítani, a mint már másoknak is egészségük visszaszerzésére s gútszerű szolgáltak.

Bécs-Ujhely, 1887. november 9-én.

Mélyen tisztelt ur! A legforróbb köszönetemet mondom ezen önnek 6 éves nazyneém nevében. Az illető 5 éven át szenvedett gyomorhuruban és vizkórásban, már életét is megunta, melyről egykét le is mondott, midőn véletlenül egy dobozt kapott az ön vértisztító labdacsoiból s azoknak állandó használata folytán tökéletesen gyógyult.

Legtöbb tisztelettel Weinczettel Jóséfa.

Eichenzerberam, Gföhl mellett, 1889. márcz. 27-én.

Tekintetes ur! Alulírott ismétellen kér 4 csomagot az ön valóban hasznos és kitűnő labdacsoiból. El nem mulaszthatom legnagyobb elismerésemel kifejezni ezen labdacsook értéke felett és azokat, a hol csak alkalman nyilik, a szenvedőknek legmélyebben fogom ajánlani. Ezen hálaíratom tetszészerinti haszralésára önt ezennel felhatalmazom.

Teljes tisztelettel Hahn Ignác.

Götschdorf, Kolbach mellett, Sziléczia, 1888. október 8-án.

T. ur! Felkérem, miszerint az ön vértisztító labdacsoiból egy csomagot 6 dobozzal küldeni sziveskedjék. Csakis az ön csodálatos labdacsoinak köszönhetem, hogy egy gyomorhajót, mely engem 31 éven át gyötört, megszabadultam. Ezen labdacsook náram soha sem fogtak kifogni, s midőn legforróbb köszönetemet kifejezem, vagyok tisztelettel Zwickl Anna.

Ezen vértisztító labdacsook csakis a Pserhofer J.-fé e az „arany birodalmi almához” címzett gyógyszerárban, Bécsben, I. Singerstrasse 15. sz. a. készíttetnek valódi minőségben s egy 15 szem labdacso tartalmú doboz ára 21 kr. Egy csomag, melyben 6 doboz tartalmazatik, 1 frt 5 krba kerül; bérmentellen utárvételi küldésnél 1 frt 10 kr. Egy csomagnál kevesebb nem küldetik el.

Az összeg előbbeni beküldésnél (mi legjobban posta-utalványon eszközölletik) bérmentes küldéssel együtt: 1 csomag 1 frt 25 kr., 2 csomag 2 frt 30 kr., 3 csomag 3 frt 35 kr., 4 csomag 4 frt 40 kr., 5 csomag 5 frt 20 kr. és 10 csomag 9 frt 20 krba kerül.

NB Nagy eljedségük következtében ezen labdacsook a legkülönbözőbb nevek és alakok alatt utánoztatnak; ennek következtében kértük csakis Pserhofer J.-fele vértisztító labdacsokat követelni és csakis azok tekinthetők valódiaknak, melyeknek használati utasítása a Pserhofer J. névalárrással fekete színben és minden egyes doboz fedelén ugyanazon átirással vörös színben van elállva.

Amerikai közsvénykenőcs, gyors és biztos hatású legényes és csúszó bajok, u. m.: gerincz agy hátaloni, tagszagadás, ischia, migreine, ideges fogfájás, főfájás, fűszagadás stb. ellen. 20 kr.

Tannochnin hajkenőcs Pserhofer J.-től. Évek hosszú sora óta valamennyi hajnövesztő szer között orvosok által a legjobbnak elismerve. Egy elegánsan kialakított nagy szelencével 2 frt.

Általános tapasz Steudl tanáról. Utés és szurás által okozott sebeknél, mérges daganatoknál, ujjkukac, sebes vagy gyuladt mell vagy más ily bajoknál mint kitűnő szer lón kipróbálva. 1 telyel 50 kr. Bérmentve 75 kr.

Fogbalzsam Pserhofer J.-től. Sok év óta a fagyos tagokra és minden idült sebre, mint legbiztosabb szer elismerve. 1 telyel 40 krajczár. Bérmentve 65 kr.

Utifüedv, ked-ér, göröcs köhögések stb. ellen 1 üvegcse ára 10 kr., 2 üveg bérmentve 1 frt 50 kr.

Élet-esszenczia (prágai esőppek) megrontott gyomor, rossz emésztés és mindennemű altesti bajok ellen kitűnő háziész. 1 üvegcével 22 kr., 12 üveg 2 frt.

Általános tisztító-só Baurech A. W.-től. Kitűnő háziész. a tosz emésztés minden következményer, u. m.: főfájás, székülsé, gyomorgöröcs, gyomorhég, aranyér, dugulás stb. ellen. 1 csomag ára 1 forint.

Angol csodabalszam, egy üveg 50 krajczár, egy kis Por a lábizzadás ellen. Ezen por megszünteti a lábizzadást s azáltal képződő kel emetlen szagot épen tartja a lábillest és mint ártalmatlan szer van kipróbálva. Egy doboz al 50 kr. Bérmentve 75 kr.

Golyva-balzsam kitűnő szer golyva ellen 1 üveg 40 kr., bérmentes küldéssel 65 kr.

Helső vagy egészség-só kitűnő gyógyszer gyomorhurut és minden a rendellen emésztésből származó bajoknál. 1 csomag 1 frt.

Ezen itt felsorolt készítményeken kívül, az osztrák lapokban hirdett összes bel- és külföldi gyógyszerészeti különlegességek raktáron vannak és a készletben netán nem levők gyorsan és ócsón megszerelhetnek. — Postai megrendelések a leggyorsabban eszközölletnek, ha a pénzüsszeg előre küldetik; nagyobb megrendelések utárvétellel küldetnek. Bérmentve e-akis oly esetben történik a küldés, ha az összeg előre beérkezik, mely eseten a postaköltségek sokkal mérsékeltebbek.